

तत्रयदुक्तं कर्मभिरवचेष्टादिकं करोति तदंगीकरोति दर्शयेति चित्तशुद्ध्यर्थिना एतान्येव कर्मण्यनुष्ठेयानि पुनर्हिस्त्राणि पशुबन्धादीनीति भावः ॥ २० ॥ यत्पुनः संन्यासोऽलसैः कल्पित इति तत्राह अनारंभा इति ये कर्माणि नारंभे ते संन्यस्यंति तेषु सुतरां धैर्यवतः वैराग्यवलेन जितकामत्वात् अतएव शुचयो रागादिमलरहिता ब्रह्मेति संज्ञा प्राप्ताः ब्रह्मज्ञा इत्यर्थः ब्रह्मविद्वद्भैव भवतीति श्रुतेः यत्तु कृण्वयवान् न मुच्यत इति तत्राह ब्रह्मणैव साक्षात्कृतेन ते संन्यासिनो देवान् देवक्रूषिपितृन् अमृतानि हविः स्वाध्यायप्रजाख्यानि इच्छन्ति तादृशांस्तर्पयन्ति क्षणमेकं कृतशतस्य चतुःसप्तत्याय रफलं तद्वामेतीत्यस्य कालकृतस्यापि ध्यानस्य म हाफलत्वात् ॥ २१ ॥ यदुक्तमूर्ध्वयज्ञैः पशुभिः सार्धमेतीति तन्न तस्य प्राणा उल्कामं त्यत्रैव समवनयंत इति श्रुत्युक्तेन ब्रह्मविदां गत्यभावेन विरुद्धमित्याशयवानाह सर्वेति न हि सार्वार्थ्यं सार्वार्थ्यं च प्राप्तस्य गतिर्भा गोवायुज्यतेऽतस्तस्य मार्गे देवा अपि मुह्यन्ति अपदस्य पद्यते गम्यते वस्तुस्वरूपमेभिरिति पदानि गुणास्तद्रहितस्य पदैषिणः गुणकामा देवाः एतेन मुक्तस्य सोपाधिकावस्थायां सार्वार्थ्यं वास्तवंतु चिन्मात्रत्वमिति दर्शितं तथाच सूत्रं एवमप्युपन्यासात्पूर्वभावादविरोधं बादरायण इति सगुणैकांतवादी जैमिनिः निर्गुणैकांतवादी औडुलोमिः अवस्थाभेदेन उभयमुपगच्छतो बादरायणस्य त्वविरोध इति भावः तदिदं द्वयं सर्वभूतात्म

कपिल उवाच दर्शय च पौर्णमासं च अग्निहोत्रं च धीमतः ॥ चातुर्मास्यानि चैवासेस्तेषु धर्मः सनातनः ॥ २० ॥ अनारंभाः सुधृतयः शुचयो ब्रह्मसंज्ञिताः ॥ ब्रह्मणैव स्मृते देवांस्तर्पयंत्यमृतैषिणः ॥ २१ ॥ सर्वभूतात्मभूतस्य सर्वभूतानि पश्यतः ॥ देवापि मार्गे मुह्यन्ति अपदस्य पदैषिणः ॥ २२ ॥ चतुर्द्वारं पुरुषं चतुर्मुखं चतुर्धा चैव मुपयाति वाचा ॥ बाहुभ्यां वाच उदरादुपस्थात्तं पाद्वारं द्वापरपालो बुभूषेत् ॥ २३ ॥ नाक्षैर्दीव्यैर्नाददीतान्यवित्तं न वायोनीयस्य श्रुतं प्रगृह्णात् ॥ क्रुद्धो न चैव प्रहरत धीमांस्तथास्य तत्पाणिपादं सुगुप्तं ॥ २४ ॥ नाक्रोश मृच्छेन्न वथावदेच्च नैपैशुनं जनवादं च कुर्यात् ॥ सत्यव्रतो मितभाषोऽप्रमत्तस्तथास्य वाग्धारमथो सुगुप्तं ॥ २५ ॥ नानाशनः स्यान्न महाशनः स्यादलोलुपः साधुभिरागतः स्यात् ॥ यात्रार्थं माहारमिहाददोत तथाऽस्य स्याज्जाठरीद्वारगुप्तिः ॥ २६ ॥

भूतस्येत्यपदस्येति विशेषणाभ्यां दर्शितं ॥ २२ ॥ ननु कथमालमनो द्वैतव्यं कथं वा तत्र देवानामपि मोह इत्याशंक्याह चतुर्द्वारमिति एनं सर्वात्मानं अपदं पुरुषं शरीरं तस्य वाचा गुरूपदेशेन चतुर्धा विराट् सूत्रांतर्या मिशुद्ररूपेण उपयाति अवगच्छति अतः सोपाधिकाऽनुपाधिकरूपेणालमनो द्वैतव्यं ननु सर्वेषामालमत्वात् सर्वदेवाय मवगत एवास्तीत्याशंक्याह चतुर्द्वारं चत्वारि बाह्वादीनि द्वाराणि विपाद्याकानियस्य तं चत्वारि देहं द्वियमनो बुद्ध्याख्यानि मुखानीव भोगसाधनानियस्यत आत्मापि कर्मादिभिरावृतत्वाद्भोक्तृत्वादावत एवेत्यर्थः बाहुभ्यामिति कर्मोपलक्षणं भोगप्रदेन कर्मणेत्यर्थः हेत्वर्थं पंचम्यः वाच इति कर्मकांडं तत्रांतरीयसिद्धांतानां ग्रहणं उदरोपस्थयोरपि विपरीतप्रवृत्तिहेतुतया आत्माऽवरकत्वं एतैश्चतुर्भिर्मितैस्तेषां देवानामपि द्वारं पिधानमस्ति दृस्थगने अस्माद्भावे च अतो द्वारापा लो बाह्वादीनां पालको विनियंता बुभूषेत् भवितुमिच्छेत् ॥ २३ ॥ नियमनप्रकारमाह नाक्षैरित्यादिना अयोनीयस्य नास्तियोनीययोर्निसंबंधो यस्य स तथा तस्य श्रुतं विनं प्रगृह्णात न प्रगृह्णीयान् पंचम लकारोयं लिङर्थे लेट् यो निसंबंधायोग्यं ननु याजयेदित्यर्थः तथाच स्मृतिः यथाकन्या तथाह विरिति ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥